

POSTANOWIENIE

Dnia 6 czerwca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Przesławski (przewodniczący)

SSN Paweł Czubik (sprawozdawca)

SSN Adam Tomczyński

Protokolant Marta Brzezińska

przy udziale pełnomocnika Ministra Sprawiedliwości radcy prawnego Piotra Wasia
i przy udziale Rzecznika Dyscyplinarnego Krajowej Rady Notarialnej Romana
Czernikiewicza

z art. 50 w zw. z art. 80 § 2 ustawy Prawo o notariacie z dnia 14 lutego 1991 r. (j.t.
Dz.U. z 2017 r. poz. 2291 z późn. zm.) po rozpoznaniu w Izbie Dyscyplinarnej na
rozprawie w dniu 6 czerwca 2019 r., kasacji wniesionej przez Ministra
Sprawiedliwości od orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego przy Krajowej
Radzie Notarialnej z dnia 26 listopada 2018 r., sygn. akt WSD [...] zmieniającego
orzeczenie Sądu Dyscyplinarnego Izby Notarialnej w [...] z dnia 1 sierpnia 2018 r. sygn. akt. SD-[...]

postanowił:

- I. oddalić kasację jako bezzasadną;
- II. zasądzić od Ministra Sprawiedliwości na rzecz obwinionego notariusza S. S. kwotę 1200 (jeden tysiąc dwieście) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;
- III. zasądzić od Ministra Sprawiedliwości na rzecz Skarbu Państwa kwotę 20 (dwadzieścia) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu za postępowanie kasacyjne.

UZASADNIENIE

II DSI 21/19

Uchwała Rady Izby Notarialnej

W dniu 19 marca 2018 r. Rada Izby Notarialnej w [...] podjęła uchwałę nr [...] w sprawie wniosku o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego przeciwko notariuszowi S. S. o przewinienia zawodowe z art. 50 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie, polegające na tym, że w dniu 21 września 2017 r. w R. sporządzając umowę ustanowienia odrębnej własności lokalu mieszkalnego oraz umowę sprzedaży Rep. A [...], w sposób rażący i oczywisty naruszył dyspozycję art. 80 § 2 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. (t.j. Dz. U. 2017, poz. 2291 ze zm.) Prawo o notariacie, nie dopełniając obowiązku należytego zabezpieczenia praw i słuszych interesów stron umowy, poprzez sprzedaż udziału 577/127074 części działki nr [...], położonej w miejscowości R., bez wskazania lokalu, z którym wyżej wymieniony udział był związany, dopuszczając się tym samym deliktu dyscyplinarnego z art. 50 cytowanej powyżej ustawy Prawo o notariacie.

Orzeczenie Sądu I instancji

W dniu 1 sierpnia 2018 r., w sprawie sygn. akt SD-[...], Sąd Dyscyplinarny Izby Notarialnej w [...] wydał orzeczenie, na mocy którego uznał obwinionego notariusza S. S. za winnego zarzucanego mu przewinienia zawodowego stanowiącego delikt dyscyplinarny opisany w art. 50 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie i za to na podstawie art. 51 § 1 pkt 1 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie skazał go na karę dyscyplinarną upomnienia. Natomiast na podstawie art. 67 § 2 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie obciążył obwinionego notariusza S. S. zryczałtowanymi kosztami postępowania dyscyplinarnego.

Odwołanie obwinionego

Odwołanie od powyższego orzeczenia złożył w dniu 27 sierpnia 2018 r. obrońca obwinionego notariusza, zaskarżając je w całości i wnosząc o uniewinnienie obwinionego od zarzucanego mu czynu, ewentualnie o jego

uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Dyscyplinarnemu Izby Notarialnej w [...].

Orzeczenie Sądu II instancji

Orzeczeniem z dnia 26 listopada 2018 r., w sprawie sygn. akt WSD [...], Wyższy Sąd Dyscyplinarny przy Krajowej Radzie Notarialnej w [...], zmienił zaskarżone orzeczenie w ten sposób, że uniewinnił obwinionego notariusza S. S. od popełnienia zarzucanego mu czynu, kosztami postępowania dyscyplinarnego przed instancją odwoławczą w sprawie obciążył Izbę Notarialną w [...].

Kasacja

Od powyższego orzeczenia, w dniu 4 stycznia 2019 r., kasację wniósł Minister Sprawiedliwości, na podstawie art. 63a § 1, art. 63b i art. 63c ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie, zaskarżając je w całości. Skarżący zarzucił rażące naruszenie przepisów prawa, tj. art. 50 i art. 80 § 2 ustawy Prawo o notariacie, mające istotny wpływ na treść orzeczenia, poprzez błędne przyjęcie, że brak wskazania konkretnego przepisu prawa, oprócz art. 80 § 2 ustawy Prawo o notariacie, nie może stanowić samodzielnej i wystarczającej podstawy do przypisania obwinionemu notariuszowi deliktu dyscyplinarnego określonego w art. 50 ustawy Prawo o notariacie, w sytuacji, gdy z opisu czynu przypisanego notariuszowi S. S. przez Sąd Dyscyplinarny Izby Notarialnej w [...] w orzeczeniu z dnia 1 sierpnia 2018 r., sygn. akt SD-[...], jednoznacznie wynika, na czym polegało naruszenie przez obwinionego obowiązków notariusza przy dokonywaniu czynności notarialnej.

Podnosząc ten zarzut, na podstawie art. 537 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 63e ustawy Prawo o notariacie, wnosił o uchylenie orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego przy Krajowej Radzie Notarialnej z dnia 26 listopada 2018 r., sygn. akt WSD [...] i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Odpowiedź Rzecznika Dyscyplinarnego Krajowej Rady Notarialnej i obwinionego na kasację

Na kasację Ministra Sprawiedliwości w dniu 29 stycznia 2019 r. odpowiedź wniósł Rzecznik Dyscyplinarny Krajowej Rady Notarialnej. Powołując się na przepis art. 69 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie w zw. z art. 530 § 1 k.p.k. wnosił o oddalenie kasacji jako oczywiście bezzasadnej i obciążenie Ministra Sprawiedliwości kosztami postępowania kasacyjnego.

Również obrońca obwinionego w dniu 22 lutego 2019 r. złożył odpowiedź na kasację Ministra Sprawiedliwości, wnosząc o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej, obciążenie Ministra Sprawiedliwości kosztami postępowania kasacyjnego, zasądzenie od Ministra Sprawiedliwości na rzecz obwinionego kosztów zastępstwa radcy prawnego według norm prawem przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Kasacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 523 § 1 zd. 1 k.p.k., kasacja może być wniesiona tylko z powodu uchybień wymienionych w art. 439 lub innego rażącego naruszenia prawa jeżeli mogło ono mieć wpływ na treść orzeczenia. Jak wynika z art. 63b ustawy Prawo o notariacie, kasacja może być wniesiona z powodu rażącego naruszenia prawa, jak również rażącej niewspółmierności kary dyscyplinarnej. Takie okoliczności w sprawie nie wystąpiły.

Nie mamy w analizowanej sprawie do czynienia z oczywistą i rażącą obrazą przepisów prawnych, ani z jakimkolwiek uchybieniem powadze lub godności zawodu, czy też z uchybieniem innym obowiązkom enumeratywnie wyliczonym w art. 50 ustawy Prawo o notariacie lub bezwzględными przyczynami odwoławczymi określonymi w art. 439 k.p.k. Tym samym w sprawie nie istnieje przewinienie, z którym wiązałaby się odpowiedzialność dyscyplinarna z tego tytułu obwinionego notariusza.

Nie ulega wątpliwości, że przepisy art. 50 i art. 80 § 2 ustawy Prawo o notariacie, mają charakter blankietowy. Zgodnie bowiem z treścią art. 50 ustawy Prawo o notariacie notariusz odpowiada dyscyplinarnie za przewinienia zawodowe, w tym za oczywistą i rażącą obrazę przepisów prawnych, uchybienia powadze lub godności zawodu, jak również za niespełnienie obowiązku zawarcia umowy ubezpieczenia, o którym mowa w art. 19a, zgodnie z przepisami wydanymi

na podstawie art. 19b oraz za niewykonanie obowiązku, o którym mowa w art. 71 § 8, i niewykonanie zobowiązania, o którym mowa w art. 71a § 5, a także za niespełnienie obowiązku, o którym mowa w art. 8a ust. 1 ustawy z dnia 24 marca 1920 r. o nabywaniu nieruchomości przez cudzoziemców (Dz. U. z 2017 r. poz. 2278). Z kolei przepis art. 80 § 2 ustawy Prawo o notariacie stanowi, że przy dokonywaniu czynności notarialnych notariusz jest obowiązany czuwać nad należyтым zabezpieczeniem praw i słuszných interesów stron oraz innych osób, dla których czynność ta może powodować skutki prawne. Mając na uwadze powyższe, zdaniem Sądu Najwyższego, każdorazowo – biorąc pod uwagę realia konkretnej sprawy – konieczne jest wskazanie, który z konkretných przepisów prawnych został przez notariusza naruszony lub jakim standardom, wynikającym ze wzorcowej powinności zachowania notariusz nie uczynił zadość. Należy podkreślić, na co zwraca się uwagę w orzecznictwie Sądu Najwyższego, że „od każdej osoby wykonującej zawód związany z ochroną prawną, wymaga się ponadstandardowego sposobu postępowania, tak w życiu zawodowym jak i prywatnym” (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2019 r., sygn. akt II DSI 31/19, Legalis nr 1892880). Sąd Najwyższy w niniejszym składzie podkreśla ponadto, że ocena zachowania notariusza powinna być dokonywana także przez pryzmat jego wpływu na zaufanie społeczne do danego zawodu prawniczego oraz jego autorytet (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 kwietnia 2019 r., sygn. akt II DSI 41/18).

W ocenie Sądu Najwyższego, do przypisania zatem notariuszowi odpowiedzialności dyscyplinarnej w przypadku sprzeczności jego zachowania z dyspozycją konkretnej normy prawnej konieczne jest wskazanie w zarzucie oraz orzeczeniu naruszonego przez niego przepisu, w przypadku zaś naruszenia zachowaniem powagi i godności zawodu niezbędne jest odniesienie się do reguły postępowania, która została w konkretnym stanie faktycznym przez notariusza naruszona.

Zdaniem składu orzekającego art. 80 § 2 ustawy Prawo o notariacie może stanowić samodzielłą podstawę do pociągnięcia notariusza do odpowiedzialności dyscyplinarnej. W analizowanej sprawie nie udowodniono jednak pokrzywdzenia

którejkolwiek ze stron czynności, co ma istotne znaczenie z punktu oceny naruszenia art. 80 § 2 ustawy Prawo o notariacie.

Postępowanie dyscyplinarne rozpoczyna się poprzez złożenie wniosku o wszczęcie postępowania i toczy przed sądem dyscyplinarnym. Postępowanie dyscyplinarne przeciwko notariuszowi jest (w odróżnieniu od postępowania dyscyplinarnego przeciwko adwokatowi oraz radcy prawnemu) postępowaniem rozpoznawczym, w którym nie ma wyodrębnionego postępowania wyjaśniającego, będącego ekwiwalentem postępowania przygotowawczego. Toczy się ono przed sądem dyscyplinarnym i rozpoczyna z chwilą zgłoszenia przez uprawnione podmioty wniosku o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego (art. 58 ustawy Prawo o notariacie). Czynności dokonywane przed wystąpieniem z wnioskiem o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego nie są czynnościami postępowania dyscyplinarnego, toteż nie ma do nich zastosowania art. 69 ustawy Prawo o notariacie, nakazujący w postępowaniu dyscyplinarnym odpowiednio stosować przepisy Kodeksu postępowania karnego (zob. K. Dudka: Odpowiednie stosowanie przepisów Kodeksu postępowania karnego w postępowaniu dyscyplinarnym notariusza, Rejent 2010, wydanie specjalne). W sytuacji, gdy Rada Izby Notarialnej lub Minister Sprawiedliwości po przeprowadzeniu tych czynności stwierdzi, że istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia przez notariusza przewinienia dyscyplinarnego, kieruje do sądu dyscyplinarnego wnioski o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego. Jeżeli zaś uzna, że czynności te nie dają podstaw do takiego stwierdzenia, to wniosku o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego nie składa (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2010 r., sygn. akt SDI 14/10).

Czynności poprzedzające postępowanie dyscyplinarne dokonywane przez uprawniony podmiot (w tym przypadku Radę Izby Notarialnej w [...]) podejmowane przed zgłoszeniem wniosku o wszczęcie postępowania, nie są czynnościami postępowania dyscyplinarnego. Nie stosuje się do nich art. 69 ustawy Prawa o notariacie i tym samym przepisów kodeksu postępowania karnego. Mają one jedynie uzasadnić w ocenie podmiotu wyjaśniającego potrzebę zainicjowania takiego postępowania. Rozmowa ze stroną czynności M. S., z której sporządzono notatkę, wiedzie jedynie do upewnienia się, że osoba taka może złożyć zeznania

w postępowaniu dyscyplinarnym. Na etapie postępowania wyjaśniającego nie jest dopuszczalne przesłuchiwanie świadków pod rygorami przewidzianymi dla tej czynności. Jedynie sąd dyscyplinarny taką czynność może przeprowadzić. Notatka nie może zastąpić dowodu z przesłuchania świadka czy strony postępowania. W przedmiotowej sprawie, ze względu na brak stawiennictwa prawidłowo poinformowanej strony czynności notarialnej na poszczególnych etapach postępowania dyscyplinarnego, należy założyć, że nie ma jakichkolwiek podstaw, aby przypuszczać, że doszło do naruszenia przez notariusza jej interesów czy działania wbrew jej woli.

Odnosząc się do innych kwestii podniesionych w uzasadnieniu kasacji należy zauważyć, że nie ma oparcia w przepisach prawa stwierdzenie wnoszącego kasację, iż „sprzedaż udziału 577/127074 części działki nr [...] (...) bez wskazania lokalu, z którym wymieniony udział był wiązany” stanowi samo przez się delikt dyscyplinarny przypisany obwinionemu notariuszowi. Wbrew temu co podniesiono w kasacji, nie jest obowiązkiem notariusza sprzedaż udziału w nieruchomości wyłącznie wraz z uprzednim wyodrębnieniem lokalu, z którym udział taki się wiąże. Takie stwierdzenie strony wnoszącej kasację nie ma jakiegokolwiek uzasadnienia w przepisach obowiązującego prawa. W samej czynności tego typu nie można dopatrzyć się naruszenia prawa. Strony mogły umówić się co do sprzedaży części udziału we własności. Możliwe było zbycie udziału bez wyodrębnienia lokalu. W zaistniałej sytuacji sprzedający pozostawał na jakiś czas właścicielem niewielkiego udziału (z czym były związane jego dalsze zamierzenia inwestycyjne jako dewelopera). Samo wyodrębnienie lokalu może mieć miejsce w przyszłości, dopiero przy okazji sprzedaży kupującemu pozostałej części udziału we własności nieruchomości. Nie jest to konstrukcja szczególnie trafiona (bardziej prawidłowo byłoby, aby sprzedający, dla wyżej wskazanych celów, pozostał właścicielem części udziału już w wyodrębnionym lokalu niemieszkalnym – być może czynność taka nie mogła być dokonana, nie dysponowano bowiem zaświadczeniem o samodzielności tego lokalu niemieszkalnego, co jednak z akt sprawy nie wynika), aczkolwiek trudno zarzucić jej sprzeczność z jakimkolwiek przepisami obowiązującego prawa. Z deliktem notariusza mielibyśmy do czynienia w analizowanym przypadku jedynie wówczas, gdyby kupujący nie był świadomy

rzeczywistego sensu dokonanej czynności, nie był informowany przez notariusza o jej treści, akt byłby sporządzony wbrew woli którejkolwiek ze stron, przy wprowadzeniu jej w błąd lub słuszne interesy stron nie zostałyby przez notariusza należycie zabezpieczone. Powyższego w analizowanym przypadku w toku prowadzonych postępowań jednakże nie dowiedziono.

Z treści załączonego do akt sprawy aktu notarialnego nigdzie nie wynika, że przedmiotem umowy jest wyodrębnienie lokalu niemieszkalnego. W toku procesu nikt nie kwestionował treści aktu notarialnego. Strony powzięły informację o rzeczywistym zakresie dokonanej czynności. Sąd abstrahuje w miejscu tym od faktu, że akt notarialny obwinionego notariusza jest sporządzony niestaranie i zawiera niedopatrzenia (przykładowo brak jest określenia ceny poszczególnych przedmiotów objętych umową tj. wyodrębnianego i sprzedawanego lokalu mieszkalnego oraz przedmiotowego udziału w nieruchomości, akt zawiera jedynie określenie ceny w łącznej kwocie, nie do końca poprawnie zresztą określonej w akcie jako „łączna cena”). Zdecydowanie lepiej byłoby, gdyby akt wyraźnie wskazywał cel zastosowanego rozwiązania albo przynajmniej zawierał zobowiązanie do przeniesienia własności pozostałej części udziału związanej z przewidzianym do wyodrębnienia lokalem niemieszkalnym wraz z zobowiązaniem do wyodrębnienia lokalu. Brak tych ustaleń w treści aktu sprawia, że jest on w tym zakresie nieczytelny i stąd zrozumiała wydaje się być troska spółdzielni mieszkaniowej, która wnioskuje do Rady Izby o interpretację w tym zakresie. Nie ma jednak podstaw, aby kwestionować ważność wspomnianego aktu oraz zakładać, że został on sporządzony z poszkodowaniem strony nabywającej udział, jeśli jego treść zgodna była z wolą stron. Istniejący obecnie stan wieczystoksięgowy (zob. znajdujący się w aktach sprawy wydruk z księgi wieczystej nr [...]) nie wyklucza wyodrębnienia w przyszłości lokalu niemieszkalnego wraz z przeniesieniem na nabywcę pozostałej części udziału w nieruchomości wspólnej w wysokości 1/127074 części. Nie uniemożliwia także dalszego zbycia przez nabywcę przedmiotu wspomnianej umowy (objętej aktem notarialnym z dnia 21 września 2017 r. sporządzonego za numerem Rep. A [...]) w postaci udziału 577/127074 części w nieruchomości wspólnej. Trudno *a priori* zakładać pokrzywdzenie strony umowy poprzez jedynie zawarcie umowy o wspomnianej

treści. Przyjęte rozwiązanie, niezależnie od tego czy zgodne było z wolą stron, a niezgodności z tą wolą nie udowodniono, nie może być postrzegane jako zbyt uciążliwe, niosące ujemne skutki, czy dlań jednoznacznie niekorzystne. Nie niesie ze sobą także skutków pośrednich, które mogłyby być w taki sposób postrzegane.

Na marginesie Sąd zauważa, że także w przypadku, gdyby jego ocena przedmiotowej sprawy była całkowicie odmienna, zakaz orzekania *ne peius* nie pozwalałby wiązać rzeczywistych skutków z wymierzeniem kary obwinionemu przez sąd niższej instancji – uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania nic w takiej hipotetycznej sytuacji nie mogłoby zmienić.

O kosztach postępowania dyscyplinarnego Sąd orzekł na podstawie art. 636 § 1 *in fine* k.p.k. w zw. z art. 69 ustawy Prawo o notariacie.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.